

J E L E N T É S

/Tervezet/

a Minisztertanácsnak

a Magyar Népköztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság közötti munkaerő-együttműködési egyezmény végrehajtásáról

A Magyar Népköztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság kormányai között 1967-ben létrejött, majd 1973-ban elveiben továbbfejlesztett munkaerő-együttműködés alapvető célkitűzése a két nép közötti baráti kapcsolat további elmélyítése, a fiatal dolgozók általános és szakmai képzettségének fejlesztése, valamint a szocialista gazdasági integráció keretében felmerülő közös feladatok megoldásának támogatása.

Az 1980-ig érvényben lévő egyezmény kihangsúlyozza a magyar fiatalok szakmai képzését és a kölcsönösség irányába tett lépések eredményeként NDK fiatalok magyarországi foglalkoztatását is előirányozza. Az egyezmény támogatja a két ország vállalatai között a munkaerő-együttműködéssel összefüggő közvetlen szakmai kapcsolatok létrejöttét.

A Minisztertanács már több alkalommal foglalkozott a magyar-NDK munkaerő-együttműködés helyzetével, legutóbb 1974. februárjában az egyezmény továbbfejlesztésének feltételeiről tárgyalt.

A Magyar-NDK Gazdasági és Műszaki-Tudományos Együttműködési Bizottság is figyelemmel kíséri az egyezmény végrehajtását.

I.

A magyar fiatalok NDK-beli foglalkoztatása

1. Létszámalakulás, foglalkoztató iparágak

A munkaerő-együttműködés keretében eddig 32 ezer fiatal utazott az NDK-ba. Jelenleg közel 7000 magyar ifjumunkás dolgozik kint, ennek mintegy 17 %-a nő. Az évenkénti keretszámok meghatározásánál és a foglalkoztató üzemek kijelölésénél az NDK igényeit, a magyar munkaerő-helyzetből adódó lehetőségeinket és a népgazdaságot segítő szakmai érdekeltségeinket vesszük figyelembe.

A felek a IV. ötéves terv időszakában évenként 3-4 ezer fős foglalkoztatási keretszámban állapodtak meg. A teljesítés, a fiatalok érdeklődésének és az ifjusági forrás csökkenése miatt, 70-80 % között volt. 1977-re 2500 magyar fiatal kiutazását irányoztuk elő.

Jelenleg az NDK 12 megyéje 83 üzemében dolgoznak magyar fiatalok és 55 lakóotthonban helyezik el őket. Legtöbbször az elektrotechnikai iparban, szerszámgép- és feldolgozóiparban, valamint a vegyiparban dolgoznak. A kiutazók közel 40 %-a szakmunkás, 60 % pedig betanított munkás vagy szakképzetlen.

2. Munka- és lakáskörülmények

Fiataljaink többsége jó körülmények között, szakmai tapasztalatszerzésre alkalmas munkakörben dolgozik. A munkafeltételek hatékonyabb figyelemmel kísérése és a jobb képzési fel-

tételek biztosítása céljából tárgyalások folynak a foglalkoztató üzemek számának csökkentéséről, az elhelyezés koncentráltabbá tétele érdekében.

A tapasztalatok szerint célszerű szorgalmazni a közvetlen vállalati kapcsolatok bővítését; ezzel biztosítható leginkább a fiatalok hazai üzemekhez való kötődése, célirányos szakmai fejlődése.

A lakóotthonnal kapcsolatos normatívákat az NDK vállalatok teljesítik. A magyar dolgozók közel 80 %-át 2-3 szobás lakásokban helyezték el, a többiek részére megfelelő színvonalu munkásszállást biztosítottak.

3. Bérezési és jövedelmi viszonyok

A magyar fiatalok bérezési feltételei megegyeznek az NDK dolgozókéval. Többségük teljesítménybérben dolgozik. A fogadó üzemek képviselői elégedettek munkájukkal, munkahelyi magatartásukkal. Néhány fiatal lassabban éri el az előírt teljesítménykövetelményt, ami elsősorban munkahelyi, üzemi tapasztalatok hiányára vezethető vissza.

1975-ben az átlagos havi kereset 570 márka volt. Az éves nyereségrészesedés ezt kb három hétnek megfelelő összeggel emeli. Ezen felül 1973. október 1. óta napi 4 márka különélési pótlékot kapnak. Így a fiatalok adózott keresete átlagosan havi 730 márkára emelkedett, ami mintegy 3.600 Ft-nak felel meg.

4. A szakképzés és továbbképzés helyzete

Az egyezmény keretében a betanított munkások szakmunkásképzésben, a szakmával rendelkezők pedig képzettségüket kiegészítő speciális tanfolyamokon vehetnek részt.

A munkaerő-együttműködés 1973 évi meghosszabbítása óta, az NDK vállalatai a korábbinál nagyobb gondot fordítanak a képzésre, munkaidőkedvezményt is biztosítanak.

Idáig a legjobb eredményt az 1975-ben kiutazott szakmanélküliek körében sikerült elérni, 184 fő tett szakmunkásvizsgát közülük, ez 5-6 százaléknak felel meg. A speciális tanfolyamok közül hegesztői alap- és ennél magasabb foku vizsgát 1975-ben 345 fő tett. Többen végeztek olyan tanfolyamokat, amelyek a hazai oktatási rendszerben nem sorolhatók be.

A fejlődés még nem kielégítő, ennek oka az, hogy a fiatalok közül kevesen vállalják a tanulással járó fokozott leterhelést. A szakmunkásképzésben való szélesebb részvételt a nyelvismeret hiánya is gátolja. A fiatalok általában 3 évet dolgoznak kint. Ez kevés ahhoz, hogy a nyelv szükséges szintű elsajátítása után még szakmát is tanuljanak.

Az elméleti képzés az un. "üzemi akadémiákon" történik az NDK tematikája szerint. 1976. szeptember 1-től a magyar fiatalok részére kidolgozott szakképzési alapelvek kerülnek bevezetésre, melyek hatására az oktatás színvonalában és a résztvevők arányában további kedvező változás várható. Az alapelvek kitérnek a gyakorlati oktatásra is és megjelölnék 16 olyan szakmát, amelyeknek magyarországi megfelelője van, így a honosítás nem jelent problémát.

Az NDK lehetőséget biztosít arra is, hogy évente 6-8 fiatal felsőfoku oktatási intézményben tanulhasson, levelező uton. Ezen kívül a magyar Külkereskedelmi Főiskola évenként 20-30 NDK-ban dolgozó fiatalot beiskoláz és számukra előkészítő tanfolyamot szervez.

Folyik nyelvoktatás is, ez 200 órás tanfolyam keretében történik, amelynek 50 %-ára munkaidőkedvezményt adnak.

A szakképzés színvonalának további javítása érdekében 1976. szeptember 1-től, a szakmai oktatáson résztvevők számára - munkaidő alatt - további 70 órában tanítanak német szaknyelvet. A fiatalok egyrésze a három év alatt a német nyelv elsajátításában szerény eredményt ér el.

A nyelvoktatásban részt vesznek magyar nyelvtanárok is. Jelenleg nincs elegendő jelentkező, gond a hazatérő pedagógusok pótlása.

5. A fegyelmi helyzet

Az NDK-ban dolgozó magyar fiatalok többsége fegyelmezetten él és dolgozik. Az utóbbi években tovább javult és ki-elégítőnek mondható a munkafegyelem.

A magyar fiatalok közel 40 %-a szocialista brigádtag, többen kaptak munkájukért kitüntetések és részesültek anyagi elismerésben. A fiatalok nagyrésze az NDK-ban kapcsolódik be a tömegszervezeti, a közösségért végzett munkába és válik politikailag aktívá. A fiatalok több mint 60 %-a tagja a KISZ-nek. A legöntudatosabbak és legaktívabbak bekerülnek a párt soraiba.

A magyar fiatalok többségénél erősnek mondható a hazához való kötődés. A jövőjükkel kapcsolatos elképzeléseik az otthonhoz kapcsolódnak. Ennek ellenére a vegyes házasságok esetében gyakoribb, hogy az NDK-ban szándékoznak letelepedni. Ennek leglényegesebb oka a kedvezőbb lakáshelyzetten kívül, hogy ottani körülményeik és a német nyelv már egyik fél számára sem teljesen ismeretlen. Az NDK-ban konzuli utlevéllel letelepedők száma a kiutazók 10-15 %-a. Ennek csak 30-40 %-át teszi ki a Magyarországra települő NDK állampolgárok száma.

A felsorolt pozitívumok erősítésében nagy a felelőssége az egyezmény végrehajtásával megbízott szerveken kívül az NDK-ban működő megyei munkaügyi megbízottaknak, társadalmi vezetőknek és

az otthonvezetőknek. Ezek közvetlenül és rendszeresen foglalkoznak a fiatalok ügyeivel.

A fegyelmi helyzet javítására az érdekelt hazai és NDK-beli szervek megkülönböztetett gondot fordítanak. Foglalkozott az NDK-ban dolgozó magyar fiatalok fegyelmi helyzetével a legfőbb ügyész 1975. novemberi jelentése is, melyet az MSzMP KB Koordinációs Bizottsága részére állított össze. A KB Koordinációs Bizottsága 1975. december 1-i ülésén megállapította, hogy az összességében pozitív tapasztalatok mellett az NDK-ban dolgozó magyar fiatalok által elkövetett különböző bűncselekmények száma több, mint kétszer kedvezőtlenebb a hazai hasonló koruak bűnözésénél.

A leggyakrabban felmerülő fegyelmi problémák okai az otthon, a család megszokott ellenőrzésének megszűnése és az NDK környezetbe való beilleszkedési és nyelvi nehézségek. A fegyelmi vétségek és bűncselekmények elkövetésére igen gyakran alkoholos állapotban kerül sor. Az életkor szerinti megoszlást vizsgálva, a fegyelmi ügyek zömét a legfiatalabb korosztályba tartozók okozták.

A Koordinációs Bizottság utmutatása alapján a helyzet javítására irányuló intézkedésekre került sor. Így:

- A szervezést lebonyolító megyei szervek a kiválasztás feltételeit szigorították.

A kiutazó fiatalok nagyrésze azonban az iskolából kerül első NDK-beli munkahelyére vagy egy itthoni jobban ellenőrzött környezetből. Ezért nehezen ítéltető meg kellő biztonsággal az új környezetben várható magatartásuk;

- az NDK-ban működő önkormányzati szervek képviselői - különösen a fegyelmi bizottságok vezetői - számára a berlini követség munkaügyi osztálya továbbképző tanfolyamokat szervezett;

- az NDK vállalatok is nagyobb gondot fordítanak a munkahelyen kívüli magatartásra. Több segítséget adnak a szabadidő hasznos eltöltésének biztosításához. Ennek a nevelésben és a fegyelmi vétségek megelőzésében nagy szerepe van.

Az intézkedések eredményeképpen az elmúlt félévben csökkenés következett be az olyan rendőri eljárások számában, mint például a szándékos testi sértés, lopás és garázdaság. Minimális mértékben csökkentek a közlekedés-veszélyeztetés esetei, így az ittas állapotban vagy jogosítvány nélküli vezetés és balesetokozás.

II.

Az NDK fiatalok magyarországi foglalkoztatása

Magyarországon jelenleg hat üzemben 200 NDK fiatal dolgozik. Ez a tervezettnél 75 %-a.

A gépipar, a könnyű- és a nehézipar foglalkoztat NDK fiatalokat. Az itt dolgozók mind szakmunkások, így a képzés szempontjából csak továbbképzésükről kell gondoskodni. A lehetőségeket jelenleg vizsgálják a foglalkoztató vállalatok és még ebben az évben konkrét javaslatokat tesznek.

Lakáskörülményeik megfelelnek a követelményeknek. Két- és háromszobás összkomfortos, butorozott lakásokban laknak, kolónia szerűen.

Néhány kisebb probléma merült fel kezdetben a munkakörülményekkel kapcsolatban nálunk is, amelynek oka az NDK fiatalok nem megfelelő otthoni tájékoztatásában és a magyar vállalatok ilyen jellegű tapasztalatainak hiányában található. Ezen hiányosságok legnagyobb része menet közben megoldódott.

Az NDK fiatalok átlagkeresete meghaladja a 2.850 Ft-ot. Különélési pótlék címén eddig 16 Ft-ot, ez év július 1-től pedig 20 Ft-ot kapnak. Ez az összeg megfelel a magyar fiatalok részére NDK-ban fizetett különélési pótlékának, s így átlagjövedelmük is közel azonos.

Összefoglalóan megállapítható, hogy

- a magyar-NDK munkaerő-együttműködés az egyezmény szellemében eredményesen folyik;
- a fiatalok többsége mindkét részről becsülettel helytáll a munkában és megtalálja helyét az új környezetben is;
- a munka- és életkörülmények biztosítása az egyezménynek megfelelő;
- a magyar fiatalok közül a szakképzetleneknek lehetőségük van szakmunkásbizonyítvány megszerzésére. A szakmunkások már meglévő szakmai tudásukat fejleszthetik magasabb szintre. A képzés- továbbképzés érdekében tett intézkedések eredményeképpen további javulás várható;
- a nyelvtanárok utánpótlására további intézkedéseket kell tenni. A német nyelv tanítására, mint a szakképzés alapfeltételére, ezután is nagy gondot kell fordítani;
- gondos itthoni kiválasztással és aktív politikai és nevelőmunkával tovább kell javítani a kint dolgozók munkafegyelmét, emberi magatartását.

HATÁROZATI JAVASLAT

A Minisztertanács a jelentésben foglaltakat tudomásul veszi. Megállapítja, hogy a magyar-NDK munkaerő-együttműködés a két ország között létrejött egyezményben foglaltaknak megfelelően fejlődik és valósul meg.

Az MNK és az NDK közötti politikai és gazdasági együttműködés részét képező munkaerő-kooperációt 1980-ig az egyezményben meghatározott célok és elvek alapján tovább kell folytatni.

Budapest, 1976. július hó

Karakas László